

в предметному полі якого – формування ціннісної свідомості та ціннісного світогляду балетмейстера.

Література

1. Абдоков Ю.Б. Музыкальная поэтика хореографии: пластическая интерпретация музыки в хореографическом искусстве: дис.... канд.искусствоведения: 17.00.01 / Ю.Б.Абдоков; Рос. акад. театр. искусства (ГИТИС). – М., 2009. – 192 с.
2. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1987. – 344 с.
3. Галятина А.В. Особенности ритма и его роль в музыке русского балета конца XIX - начала XX века: автореф.дис....канд. искусствоведения: 17.00.02 - Музыкальное искусство / А.В.Галятина. – Магнитогорск, 2008. – 18с.
4. Основи викладання мистецьких дисциплін / Заг. ред. О.П.Рудницької. – К.,1998. – 184 с.
5. Стравинский И. Танцевальная симфония — ближайшая цель композитора / И. Стравинский. Публицист и собеседник. – М., 1988. – С.178- 184.
6. Чекан Ю. Интонационный образ світу: Монографія / Ю. Чекан. – К.: Логос, 2009. – 227 с.

УДК 37.016:371.315.7837

Павлюк Н. М.

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Стаття розглядає питання національної ідентичності особистості у сфері мистецької освіти. Всебічно розкрито питання національної культури, виокремлений такий важливий її компонент як фольклор, який є домінуючою складовою етнічного світосприймання. Розглянуто поняття етнокультурний потенціал, який закладений у народній музиці, піснях, танцях, що відображає глибинні риси українців - національний характер, темперамент, їх історичне минуле тощо. Фольклор містить у собі національні знакові системи, історично-культурні символи тощо.

Ключові слова: художня культура, національна ідентичність особистості, мистецька освіта, фольклор, етнокультурний потенціал.

The article examines the issue of national identity cards in the field of art education. Comprehensively solved the issue of national culture, singled out such an important component of how folklore, which is the dominant ethnic component worldview. The concept of ethno-cultural potential inherent in folk music, songs, dances, reflecting the deep features of Ukrainian - national character, temperament, their historical past and so on. Folklore includes national sign systems, symbols (colors, designs, historical and cultural symbols, etc.). Folklore also stands To the form of national culture, which can not regress, it is inexhaustible, unlimited for improvement. In the article the modern problems of understanding the phenomenon of national culture. Emphasizes the special importance of folk traditions.

Keywords: art culture, national identity personality, artistic education, folklore, ethno-cultural potential.

Проблемі визначення цінностей національної культури присвячені дослідження філософів (А.Арнольдів, М.Бердяєв, С.Безклубенко, В.Малахов та ін.), соціологів (А.Ручка, М.Пірен, М.Шульга та ін.), психологів (М.Боришевський, Л.Виготський, П.Гнатенко та ін.), етнографів (Л.Гумільов, С.Лур'є, Г.Старовойтова та ін.). Значний теоретичний потенціал для розв'язання поставленої проблеми міститься в працях педагогів (В.Андрєєв, Ю.Азаров, В.Караковський та ін.). Проте недостатньо уваги в науковій літературі приділено розгляду поняття «національна культура» в контексті соціалізації особистості, хоча з нашого погляду,

сама національна культура є тим процесом культурної творчості, в якому людина постає як її елемент, тобто суб'єкт творчого процесу, де створюються і засвоюються явища культури.

Поняття «національна культура» виникло від сполучення дефініцій «нація» і «культура», кожне з яких є предметом гострих дискусій. І в сполученні один з одним вони не мають однозначного тлумачення. Поняття «нація» (від лат. «Nasci» - народитися) на початку пов'язувалося з місцем народження, спільністю походження. Згодом, збагачуючись, скидаючи на свою попередню оболонку, це поняття набувало етнічного змісту і ототожнювалося з поняттям «народ», а потім почало застосовуватися для характеристики етнічної, соціально-економічної і культурної спільноти нового типу. Культура як поняття також відрізняється багатовимірністю та різночитанням у науковій літературі. Як відомо, латинське слово «culture» означає «обробляти», «виросувати», «дбати», «плекати». У семантичному контексті основою цього поняття слугує дія спрямована на когось або на щось, пов'язана з надбанням, уважним ставленням до суб'єкта, здатного до саморозвитку, інакше таке плекання, вважає В.Малахов було б безглуздом[3]. Легко відслідковується у цьому зв'язку соціальний та педагогічний потенціал культури, що «уможливило повноцінне виявлення її сутнісної властивості бути людським піклуватися про іншого[3, 14]. Отже, в основі поняття «культура», лежить його домінуюча функція творення іншого (людини). Глибоко людинотворча сутність культури розкривається через її соціальні функції: пізнавальну, комунікативну, регулятивну, прогностичну та ціннісно-орієнтаційну, які тісно взаємопов'язані та складають поліфункціональність культури як соціального феномена.

Культура за своєрідним історичним і антропологічним виміром, постійно змінюється протягом історії і разом з тим зберігає свої характеристики (С.Артановський), визначає поведінку і структуру свідомості людини (С.Кордон, Є. Пеньков), складає систему матеріальних духовних цінностей суспільства (В. Малахов, Н.Чавчавадзе, Р.Шульга), виступає механізмом соціальної самоорганізації людства в природі (Е.Маркарян, М.Фуко) і засобом передачі через традиції, звичаї, вірування, соціальний досвід від покоління до покоління (А.Арнольд), є критеріями виміру рівня досконалості в оволодінні людьми навичками, вміннями та різновидами практичної і теоретичної діяльності (М.Каган, Л.Коган). Рівень інкультурації особистості є також мірилом «цивілізованості», «людяності» й людства в цілому. Наведені підходи до розгляду культури свідчать про багатогранність та багаторівневість досліджуваного явища, але за всього їхнього розмаїття відслідковується акцент на соціально-обумовленій та культурно-творчій силі культури, здатній впливати на культурну свідомість особистості, сверджувати її нормативно-ціннісні уявлення стосовно певного соціально-культурного середовища, формувати життєві й ціннісні орієнтації та здатність до творчості.

Поняття «національна культура» й «культура» тісно пов'язані та неподільні в реальному житті. Загальнолюдське виявляється в національному, самобутньому, а національна специфіка є конкретним своєрідним вираженням інтернаціонального. Враховуючи складність проблеми та її дискусійність на нашу думку, доцільно здійснити дослідження даного явища на основі етнокультурологічного підходу, оскільки Україна є поліетнічною, а отже й полікультурною нацією, коли етнічна і мовно-культурна ідентичність всередині нації не збігаються. Тому особливо актуальною для України є проблема мультикультуралізму, збереження оптимального співвідношення між етнічною самобутністю, асиміляційними та інтеграційними процесами. Крім того, етнокультурологічний підхід є необхідною складовою сучасних досліджень світових культурних процесів у цілому.

Сучасне трактування національної культури полягає в розумінні її як сукупності властивих даному етносу («етнос»- слово древньогрецького походження, використовується у значенні «народ», «національна спільність») духовних, матеріальних, інтелектуальних і емоційних ознак, що виявляється в менталітеті, системі цінностей, традиціях і віруваннях, мистецтві та способі життя. Національна культура має здатність до самореалізації у двох взаємопов'язаних напрямках: реалізації внутрішнього потенціалу в межах національного будівництва та реалізації через поширення сфер, просторів впливу власної специфіки. Тобто національна культура пов'язана з процесом «конструювання» культурного простору.

Поняття «національна культура» синонімічне поняттю «культура нації» оскільки не існує нації без культури, тоді як культура виникає саме в етнічній формі. Генетично культура існувала в етнічній формі, і подальший її розвиток (у тому числі розвиток науки, мистецтва тощо, які дедалі більше набували рис космополітизму) також має етнічне забарвлення. Саме в культурі як способі людської діяльності, як правило, і зосередженні всі основні розрізнявальні особливості етнічних одиниць. Національна культура виконує свою інтегративну функцію завдяки тому, що є способом синтезу минулого, теперішніх та майбутнього етносу, способом об'єднання поколінь заради подальшого розвитку його, етносу потреб та інтересів. А головна її цінність виступає у вигляді конкретної сукупності результатів матеріальної, духовної діяльності, інтересів, ставлення даної соціально-етнічної спільноти.

Національна культура як культура нації, на думку А. Арнольдова, є історично усталеною спільністю людей, яка поступово формується в культуру громадянського суспільства на засадах загальнолюдських, специфічних, етнічних і національних пріоритетів. Автор висловлює думку, з якою не можна не погодитися, що цивілізація як культурно-історична спільність включає етнонаціональні, територіальні характеристики, типологію соціального відтворення, ціннісні орієнтації, рівень ефективності громадської діяльності, а також здобутки світової релігії. А світовий культурний досвід, на думку дослідника, є основним ресурсом саморозвитку людини і людства. Культура стає способом вираження національної ідентичності та виявлення сенсу буття народу; цілісна національна культура формує конкретну людину, а суспільство формується в лоні національної культури. Через національну культуру виражається належність індивіда до певного стилю і способу життя, а відтак і до самої нації.

Так, загальним нарисом здобутків української культури стало дослідження І. Огієнка, в якому було проаналізовано розвиток культури України, її окремих складових, порушено питання про її відродження. Незабутнім є його слова про українців: «Скрізь, на всьому поклав цей народ свою ознаку, ознаку багатой культури й яскравої талановитості. Візьми його пісню: її утворив народ наш такою, як ніхто з інших народів... Наші пісні—це такий рай, це привабливі чари, ті чари всім світом визнано за ними»[2,15]. У працях І. Огієнка було зроблено спробу виділити національну культуру як цілісність в окремий предмет розгляду, дати добре продумане схематичне окреслення загальної картини її розвитку. Автор прагнув надати переконливості образу української культури в очах усього суспільства, щоб той образ став чинником у мобілізації волі народу на боротьбу за власну державу.

Говорячи про національну культуру, виділяємо такий її компонент як фольклор, який є важливою особливістю етнічного світосприймання. Він володіє найбільшим етнокультурним потенціалом. У народній музиці, піснях, танцях відображено глибинні риси українців - національний характер, темперамент, їх історичне минуле тощо. Фольклор містить у собі національні знакові системи, символіку (кольорова гама, орнамент, історично-культурні символи тощо).

Фольклор ще й виступає тією формою національної культури, яка не може регресувати, він є невичерпним, безмежним для удосконалення. Доказом цього слугує той факт, що, навіть, коли зникає якийсь народ, його фольклорні здобутки залишаються жити, їх починають використовувати представники інших народів і у кожного вони будуть інтерпретуватись по-своєму, а головне, набудуть сучасного звучання, тобто вони є придатними для сучасної цивілізації. Ось чому національна культура, бере початок з фольклору і сягає найвищих зразків національного духу, що є суттєвим елементом у формуванні особистості.

Поряд з фольклором важливими елементами національної культури є звичаї, обряди й традиції. Говорячи, зокрема, про звичаї, ми розуміємо під ними ту форму соціальної регуляції і відносин людей котра сприймається з минувшини і відтворюється у певному суспільстві або соціальній групі та є звичною для всіх її членів. Звичай є засобом прилучення людей до соціально-культурного досвіду, чим і забезпечує спадкоємність. Різновидом звичаю є обряд, який виступає сукупністю стереотипів колективних дій, які втілюють у собі

ті чи інші соціальні ідеї, прагнення, уявлення, способи мислення, цінності та норми, чим викликають певні почуття.

Нарешті, традиції - це елементи соціального і культурного спадку, які передаються через покоління і зберігаються у певній спільноті протягом довгого часу. Адже, традиція - фундамент національного, так само, як національне - фундамент культури. Тому слід прилучати особистість до української національної культури й традицій, які народ створював віками і передавав із покоління в покоління. Цінністю української нації є національний характер українців, який формувался протягом етногенезу українського народу. Саме він визначає приналежність людини до тої чи іншої національної спільноти, лежить в основі ідентичності всіх представників конкретного етносу.

Однією з найвизначальніших рис національної культури є пісенність та музичність. Українська пісня стала візиткою нації, без якої не уявляється сама Україна. У ході історичного розвитку, сповненого для українців героїки й трагізму, пісенно-музична творчість відіграла надзвичайно важливу роль. На думку вчених, саме вона «...стала засобом самозбереження й виживання українського етносу. Через творчість українська людина «пізнала себе, спадкоємно передаючи наступним поколінням свій головний скарб - високу духовність»[1,103].

Національну культуру можна визначити як процес розкриття людських сил конкретного народу протягом усієї його історії. Вона є сукупністю матеріальних, суспільно-політичних, технологічних, наукових, філософських, етичних, естетичних цінностей, що створені цим народом безпосередньо, так само, як і цінностей, які він дістає у процесі взаємодії з іншими народами та активно використовував у своєму процесі. У національній культурі віддзеркалені психологія й історія народу в усій її суперечливості та конкретності, що надає культурі так званої «самобутності». Іншими словами, національна культура - це відображення і вираз у нормах поведінки, у правилах життя і діяльності, у традиціях і звичаях народу того, що специфічно для його етноісторичної соціальної індивідуальності, історичної долі, неповторних обставин його минулого і сучасного буття, мови, релігії, географічного положення, контактів з іншими народами.

Кожну національну культуру єдиним цілим робить факт існування етносу, нації як певної цілісності. Це - не механічна суміш, що створюється під впливом близьких діалектів мови та економічних процесів. Культурна цінність етнічного цілого забезпечує спадковість передачі від покоління до покоління культурної спадщини - інформації, правил і норм, що гарантують історичне відтворення і самоідентичність соціуму. Ядро культури створюється століттями та поступово набуває стійкості й міцності соціокультурно-генетичного апарату. Це здійснюється завдяки особливому «захисному» культурному поясу, який складається з системи соціальних, поведінкових, моральних та інтелектуальних реакцій на всі види акультурації. Він перешкоджає зворотному впливу на ядро культури з боку зовнішнього культурного середовища, захищає його від руйнування і трансформації.

Якщо матеріальну культуру нації визначають рівень і спосіб виробництва матеріальних цінностей, то духовну культуру - якість духовного життя, рівень досягнень нації в духовній діяльності. Вона спрямована на створення духовних цінностей у всіх сферах суспільної свідомості - науці, філософії, мистецтві, політиці, праві, моралі, релігії, тобто, пов'язана з виробництвом ідеї, свідомості, почуттів, мислення. У цих сферах відбиваються способи відображення буття у відповідних їм видах духовної діяльності та духовного виробництва.

У висновках доцільно зазначити, що в етнонаціональній належності сконцентровані основоположні засади буття та розвитку національної спільноти, засобів інтерпретації соціокультурних подій, форм, основоположні засади буття та розвитку національної спільноти, засобів інтерпретації соціокультурних подій, форм специфічних настанов стосовно соціальних явищ і процесів, а також характерних ознак, сукупності інтересів, уявлень, знань, орієнтувань, спрямувань, засвоєних і виявлених у процесі національної інкультурації особистості та накопиченого соціального досвіду. Основне значення для розвитку національної спільноти та її культури має усвідомлення особистістю її належності

до певної нації, втілення нею в життя ідеалів і принципів, які є спільним надбанням, а також бачення свого місця в поліетнічному просторі України.

Література

1. Народна педагогіка: світовий досвід [уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л.Омеляненко]. – К.: Знання-Прес, 2003. – 134 с.
2. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу / Іван Огієнко. - 2-е вид. – К.: Довіра, 1992. – 267 с.
3. Цивілізаційні виміри моральності: зміна парадигм / В.А. Малахов, Є.І.Мулярчук та ін. - К: Наук. Думка, 2007. – 158 с.

УДК 786.2 – 057.162:37.036

Гармаш І. М., Ніколаєва Г. О.

МУЗИЧНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНЕ ВИКОНАВСТВО ЯК ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються основні аспекти музично-інструментального виконавства як художньо-педагогічної проблеми, вирішення якої невід'ємно пов'язане із засобами художньо-педагогічного впливу на розвиток цього багатокomпонентного процесу, створюючи оптимальні вимоги для професійного становлення фахівця. Більш того, вони приховують в собі величезні резерви особисто-творчого розвитку в галузі музично-інструментального виконавства, коли всі зусилля спрямовуються на пошук можливостей та шляхів їх реалізації. Аналізуються механізми впливу музично-інструментального виконавства на вирішення художньо-педагогічної проблеми, яка крім володіння комплексом професійних знань, умінь та навичок потребує творчого, креативного та нестандартного вирішення поставлених завдань.

Ключові слова: особисто-творчий, інтерпретація, потенціал.

The basic aspects of musical and instrumental performance as artistic and pedagogical problem are considered In the article whose solution is integrally connected with the means of artistic and educational influence on the development of a multidimensional process that creates optimal requirements for professional development specialist. Analyzes the mechanisms of action of musical instrumental performance to decide the artistic and pedagogical problems, which in addition to possession of a set of professional knowledge and skills needs of creative and non-standard tasks.

In the system of training of the future teacher of music, musical instrumental performance is one of the leading practical applications and occupies a special place in the coverage of a number of complex issues whose solutions require different scientific approaches and joint efforts of experts in the field of aesthetics, psychology, pedagogy, musicology. Numerous scientific methods led an active search for ways to update and enrich the form and content of music and instrumental performance. So research Aliyeva, Baya, Belikovoyi, Kulikovoyi, Kurilovoyi, Maykovskoyi, Nikolayevoyi, Tsaharelli scientific term "musical and instrumental performance" is treated as property assets, skills, skills through which the disclosure and implementation of the expressive content of a musical work.

Musical Instrumental Performance as artistic and pedagogical problem provides insight into the content of the musical work, the identification of value attitude to music, play gained experience in all its integrity.

Thus, analysis of modern scientifically demonstrated that the formation of musical and instrumental performance is one of the problems artistic pedagogy that appears prerequisite influence on the formation of the future teachers of music.

Keywords: personal - creative, interpretation, potential.